

Vägglöss och skabb

Godkänt
2023-12-14
Giltigt L.o.m.
2026-12-14

Versionnummer
2.0

Dokumentnummer

Skabb handläggning i vård och omsorg

Skabb, *Sarcoptes scabiei*, är ett kvalsterdjur på ca 0,3 mm i diameter som gräver gångar i överhuden och lägger ägg där i. Skabben är artspecifik och smittar från människa till människa. En immunologiskt frisk person får bara ett fåtal skabbdjur. Hos personer med nedsatt immunförvar kan ibland en svårare form av skabb ses, krustös skabb, då finns ett stort antal skabbdjur på kroppen.

Behandling ska inte påbörjas utan att skabbdjur har hittats!

Behandling ordinerar av läkare.

Smittsambet

Incubationstiden, tiden från smitta till symtom, kan vara allt från 2 till 10 veckor. Så länge skabben är obehandlad så är den smittsam. Smitta sker via direktkontakt.

Smittsambeten vid skabb är relativt låg och kräver tätt och mer långvarig kontakt med smittad person eller textilier. Textilier så som kläder, sänglinne och handdukar sprider smitta enbart om den smittade nyligen tvättat dessa. Risken att bli smittad med skabb genom vanlig social kontakt är liten.

Ernstaka personer kan drabbas av krustös skabb vilket är en mer allvarlig och mycket smittsam typ av skabb. Detta beror på den stora mängden skabbdjur. Skabbjuret är dock detsamma och det är patientens allmäntillstånd som avgör hur sjukdomen yttrar sig. Krustös skabb återfinns som regel hos personer med nedsatt immunförvar, till exempel gamla och organtransplanterade. På grund av immunsänkningen kan kvalstren fööka sig i snabbare takt än hos en frisk individ. En individ med normalt immunförvar, som smittas av en person med krustös skabb, ådrar sig alltid vanlig skabb.

Symtom

Individen får ofta en generell svår klåda som är värst nattetid. Centimeterlånga skabbgångar kan oftast identifieras mellan fingrar och tår, vid hand- och fötleder, kring bröstvårtor, navel eller på könsorganen. På övriga delar av kroppen ses rindmärken och oftast en bild som liknar ett lindrigt eksem.

Personer med krustös skabb utvecklar ofta tjocka grå skorpar av hud som kan innehålla tusentals kvalster och ägg. På grund av immunsänkning behöver inte den krustösa skabben alltid ge klåda eller utslag vilket ibland leder till föredöjd diagnos.

Godkänt
2023-12-14
Giltigt L.o.m.
2026-12-14

Versionnummer
2.0

Dokumentnummer

Vägglöss

Sedan slutet av 90-talet har förekomsten av vägglöss ökat kraftigt i hela världen och även i Sverige ses en ökning framför allt pga vårt ökade resande. En annan anledning är att vi köper allt mer möbler på second hand. Att röra sig i ett rum med vägglöss är inte förenat med risk att föra med sig vägglöss. Risken att personal får med dem hem från en patient/vårdtagare är liten.

Riktlinjen är framtagen i samråd med saneringsfirma.

Vägglusen är en 4-5 mm skinnbagge som kan vara gul, röd eller mörkbrun i färgen beroende på när den åt senast. Som nykläckt är den transparent. Den nattaktiva vägglusen lever av att suga blod från människan och gömmer sig dagtid kring sängen. Då det är en skinnbagge (har mjuk skal) vill den gömma sig i hårda material, till exempel i golvlister, väggspjor och sängbottnar, så den inte riskerar att bli sönderklämd. Det är inte känt att vägglöss orsakar sjukdomar i Sverige. Bett från vägglusen kan orsaka utslag och klåda. Förutom bettreaktioner på kroppen kan man se svarta prickar, spåning, där lössen gömmer sig. Även små runda blodfläckar kan ibland ses på lakan. Vid extrema vägglusangrepp kan omkrinkrypande djur ses även dagtid.

Ambulanstransport

Basala hygienrutiner – vägglöss bärs i stort sett aldrig på kroppen och patienten i sig utgör då ingen smittrisk. Använd långärmat förkläde om vägglöss ses krypa runt i sängen och/veller på patienten.

- Undvik så långt som möjligt att ta in väskor i hemmet. Dessa placera annars långt från patientens sovrum/sovplats, gärna i plastpåse som sedan slängs hos patienten
- Ta med så få tillhörigheter som möjligt in till akutmottagning. Förslut det som tas med i plastpåse, såsom ev. väska, glasögonfodral
- Konventionell tvätthantering
- Konventionellt avfallshantering
- Städning enligt ordinarie rutin

Kontakt med saneringsfirma för sanering av bil behöver endast tas då patienten har omfattande vägglusbesvär i hemmet, dvs. vägglössen ses krypa runt i sängen eller på patienten. Vid tveksamheter kontakta Smittskydd & Vårdhygien 023-49 07 85.

Vägglusen

- En skinnbagge - *Cimex lectularius*
- Då det är en skinnbagge (har mjuk skal) vill den gömma sig i hårda material, till exempel i golvlister, väggspringor och sängbottnar, så den inte riskerar att bli sönderklämd.

Vägglusen

- Lusen för **inte** någon smitta med sig till människan
- 5 utvecklingsstadier ser lika ut i alla stadier
- Från knappnålsstor till en äppelkärnas storlek
- Lusen måste suga blod från en människa i varje stadie
- Vid varje måltid sväller kroppen och byter färg från genomskinlig till bärnstens-rostfärgad
- I brist på föda går den i dvala och kan överleva upp till 1,5 år utan mat
- Den fullvuxna vägglusen är ca 5 mm som kan vara gul, röd eller mörkbrun i färgen beroende på när den åt senast. Som nykläckt är den transparent.
- Vägglushonan lägger ca 5 ägg per dag

Vägglusen och människan

- Dras till människans utandningsluft och kroppsvärme för att suga blod nattetid
- Tycker om mörker och gömmer sig ofta nära födan
- Sängen med omgivning är vanliga gömställen. Golvlister, söngbord, kläder, tavlor, eluttag, springor, under lös tapet, i klockor och elektronikprylar m.m.
- Kan ta sig in i papperstunna springor

Vägglusen

- Vägglusen kan inte hoppa eller flyga, den kryper ca 30 meter
- Den kan i jakt på föda ta sig mellan lägenheter via eluttag, fiberkablar
- Den liftar med människans tillhörigheter

Vilka tecken letar vi efter?

- Bett -liknar myggbett
  - Tar flera dagar, upp till drygt en vecka - två veckor - efter att man blivit stucken innan symtom visar sig
  - Sticket känns inte men kan utlösa en allergisk reaktion
  - Klåda, svullnad, rodnad ibland sekundär infektion
  - Vissa personer får inga bettmärken alls
- Märken- blodfläckar på lakan
- Små svarta prickar (fläckar efter spillning)
- Döda vägglöss
- Levande vägglöss
- Ägg
- Skinn- ömsar skinn i varje stadie

Vägglusen dör

- Vid maskintvätt minst 60°C
- I värme i torkskåp eller torktumlare
- Efter djupfrysning i cirka en vecka (-18grader)

Kontakt med saneringsfirma om vägglöss upptäcks i vårdlokalen/ambulans

Basala hygienrutiner – vägglöss bärs i stort sett aldrig på kroppen och patienten i sig utgör då ingen smittrisk. Använd långärmat förkläde om vägglöss ses krypa runt i sängen och/eller på patienten.

- Undvik så långt som möjligt att ta in väskor i hemmet. Dessa placera annars långt från patientens sovrum/sovplats, gärna i plastpåse som sedan slängs hos patienten
- Ta med så få tillhörigheter som möjligt in till akutmottagning. Förslut det som tas med i plastpåse, såsom ev. väska, glasögonfodral
- Tvätthantering. Skickas som kontaminerad, dvs. självupplösande påse läggs sedan i gul plastsäck.
- Konventionellt avfallshantering
- Städning enligt ordinarie rutin

Kontakt med saneringsfirma för sanering av bil behöver endast tas då patienten har omfattande vägglusbesvär i hemmet, dvs. vägglössen ses krypa runt i sängen eller på patienten. Vid tveksamheter kontakta Smittskydd & Vårdhygien

Inskrivning slutenvården

Basala hygienrutiner – vägglöss bärs i stort sett aldrig på kroppen och patienten i sig utgör då ingen smittrisk. Använd långärmat förkläde om vägglöss ses krypa runt på patienten.

- Patienten kan samvårdas
- Ge patienten rena kläder
- Lägg patientens egna kläderna och skor i plastpåse som försluts fram till utskrivning. Förslut så mycket tillhörigheter som möjligt i plastpåse, såsom väska och glasögonfodral till hemgång
- Torka av glasögon och patientens elektroniska utrustning (ta även av ev mobilskal och torka ur eller lägg i påse och förslut tills hemgång)
- Tvätthantering. Skickas som kontaminerad, dvs. självupplösande påse läggs sedan i gul plastsäck.
- Konventionellt avfallshantering
- Daglig städning och slutstädning enligt ordinarie rutin

Kontakt med saneringsfirma för sanering av vårdrum behöver endast tas då patienten har omfattande vägglusbesvär i hemmet, dvs. vägglöss ses krypa runt på patienten. Vid tveksamheter kontakta Smittskydd & Vårdhygien

Mottagningsbesök

Basala hygienrutiner – vägglöss bärs i stort sett aldrig på kroppen och patienten i sig utgör då ingen smittrisk. Ta in patienten direkt på mottagningsrum om vägglöss ses krypa runt på personen, använd då långärmat förkläde.

- Förslut det som patienten har med sig i plastpåse, såsom väska och glasögonfodral
- Tvätthantering. Skickas som kontaminerad, dvs. självupplösande påse läggs sedan i gul plastsäck.
- Konventionellt avfallshantering
- Städning enligt ordinarie rutin

Kontakt med saneringsfirma för sanering av mottagningsrum behöver endast tas då patienten har allvarliga vägglusbesvär i hemmet, dvs. vägglöss ses krypa runt på patienten. Vid tveksamheter kontakta Smittskydd & Vårdhygien

Kan jag som vårdpersonal få med mig lössen hem?

Nej den risken är mycket liten - gör så här:

Vid vårdcentralbesök

- Basala hygienrutiner
- Följer oftast inte med kläder-tycker inte om mjuka material
- Ställ inte rullstol eller rollator nära brits/säng
- Vid misstanke- lägg väskor, skor och kläder i en plastpåse

Vid hembesök

- Häng dina ytterkläder i hallen
- Basala hygienrutiner
- Ställ inte din ryggsäck/väska i närheten av sängen

Skabb

Skabb orsakas av *Sarcoptes scabiei*

- Ett kvalster – spindeldjur 0,3-0,4 mm
- Förekommer både bland människor och djur
- Husdjursskabben kan sprida sig till människan men inte föröka sig

Skabb

- Skabb honan gräver gångar i överhuden för att lägga sina ägg
- Äggen kläcks efter 3-4 dagar
  - larverna stannar i gången ca 1 dygn
- Efter 10-14 dagar är de färdigvuxna
- Hanen håller sig på hudens yta
- Honorna befruktas och gräver ner sig i huden

Skabb

Symtom:

- Svår klåda, särskilt på kvällar och nätter
- Små knottror och blåsor
- Ibland synliga skabbgångar
- Ibland eksem liknande förändringar
- Sekundär infektioner

2-10 veckor efter smittotillfället uppkommer symtom

Skabb

Vanligtvis lokaliseras gångarna till

- fingrarna och handleder
- insidor armar och ben
- runt naveln
- midjan
- runt bröstvårtorna hos kvinnor
- genitalia hos män
- ansikte på fotsulor och handflator hos barn

Krustös skabb

Klassisk skabb 5-15 skabbdjur

Krustös skabb (norsk skabb) 1000-100 000 skabbdjur

Drabbar främst:

- äldre personer
- nedsatt immunförsvar

Krustös skabb är mycket smittsam

Smittvägar skabb

- Direkt kontaktsmitta
hud mot hud
- Indirekt kontaktsmitta
kläder, handdukar eller sängkläder

Djuret dör efter 2-3 dagar utanför sin värd

Skabb

- Då skabbfall misstänks i slutenvård på sjukhus bör **diagnos** ställas av hudläkare
- Då **krustös skabb** konstateras hos patient som vårdas på sjukhus bör vårdpersonal och medpatienter som varit i direktkontakt med patienten behandlas profylaktiskt utan att först invänta symtom. Behandlingen ordineras av läkare

Skabbdiagnos och behandling

Vid misstanke om skabb ställs diagnos av läkare

Behandling mot skabb ordineras alltid av läkare

- Efter grundlig kroppsvätt och torkning smörjs Tenutex in på kroppen (T. Ivermectin licenspreparat)
- Behandlingen upprepas efter en vecka
- OBS kortklippta finger- och tånaglar
- Klåda kan vara biverkan av behandling som kan kvarstå 2-4 veckor efter avslutad behandling

Följ behandlingsinstruktionerna mycket noga!

Vårdrutiner vid skabb

Långärmad skyddsrock med mudd och handskar,
där handskarna dras utanpå mudden vid:

- närkontakt med obehandlad/ofullständigt behandlad vårdtagare
- hantering av kläder och textilier

Vårdrutiner vid skabb

- Enkelrum med egen toalett och dusch
- Patientbunden utrustning
- Isolerad på rummet tills första behandlingsomgången är avslutad (vid krustös skabb tills hela behandlingen är avslutad)

Städning vid skabb

Rengör patient-/vårdtagarrummet noggrant när vårdtagaren är insmord

- Städutrustning ska vara rumsbunden
- Möbler ska torkas av med allrengöringsmedel och vatten
- Dammsug tygmöbler noggrant, byt dammsugarpåse efteråt
- Rengör golv med allrengöringsmedel och vatten
- Patientens/vårdtagarens privata kläder, skor, huvudbonader, handskar mm som ej går att tvätta kan vädras utomhus i 3-4 dygn eller läggas i plastsäck som försluts. Förvara sedan säckarna förslutna i 3-4 dygn

Tvätt och avfallshantering vid skabb

Smutstvätt är smittförande

- Tvättsäck inne på rummet
- Använda kläder, handdukar, sängkläder, kuddar och täcken mm skickas till tvätteri som kontaminerad tvätt. Lägg i gul tvättsäck (plast) med självupplösande innerpåse
- Smittförande hantering tills behandlingen slutförts med gott resultat
- Avfall hanteras konventionellt. Förslut sopsäck/soppåse ordentligt på rummet

Hur gör vi med personal som har skabb?

- Är skabb konstaterat?
- Vilken är ordinationen för behandling?
- Personal med konstaterad skabb behandlas innan återgång till arbete

Utvärdering och åhörarkopior

REGION DALARNA Plus - Region Dalarnas samverkanswebb

SÖK

VÅRD HJÄLPMEDEL FÖRSKNING KULTUR FÖRTROENDEVALDA LEVERANTÖREER

Start / Vård / Smittskydd och vårdhygien / Vårdhygien / Hygienutbildningar

Hygienutbildningar

Information om de hygienutbildningar vi erbjuder för kommuner och regionanställda.

Vi vill tacka för att ni deltagit i våra hygienutbildningar och återkommer här med nya utbildningstillfällen till våren 2024. Så sätt gärna sidan som en favorit!

Hygienutbildningar riktade till kommunerna

Utbildningarna genomförs via TEAMS.

Anslag att skriva ut så att fler har möjlighet att delta:
[Inbjudan kommun vår 2024.pdf](#)

Chefer

2024-03-19 13.30–15.00
Ämne: Skabb och väggloss. [Tryck här för att ansluta](#)

Vårdpersonal

2024-03-21 13.30–15.00
Ämne: Skabb och väggloss. [Tryck här för att ansluta](#)

Hygienutbildningar riktade till Regionen

Utbildningarna genomförs via TEAMS.

Anslag att skriva ut och sätta upp så att fler har möjlighet att delta:
[Inbjudan Region våren 2024.pdf](#)

Chefer och vårdpersonal

2024-03-26 13.30–15.00
Ämne: Skabb och väggloss. [Tryck här för att ansluta](#)

Uppföljning av utbildning

Vänligen besvara denna enkät efter genomförd utbildning.

[Enkät efter utbildning](#)

Åhörarkopior

- [Vårdpersonal kommunen - VRI, ppt, 20 sidor](#)
- [Chefer kommunen- VRI, ppt, 24 sidor.pdf](#)
- [Chefer och vårdpersonal Regionen - VRI, ppt, 23 sidor](#)

Vård

- Blid- och funktionsmedicin +
- Centrum för vårdutbildning (CVU) +
- God och nära vård +
- Hälsa och välfärd +
- Hälsöfrämjande och jämlik hälsa +
- Kunskapsstyrning +
- Laboratoriemedicin +
- Läkemedel +
- Sjukhusbibliotek i Dalarna +
- Smittskydd och vårdhygien -
- Statistik Smittskydd +
- Covid-19 -
- Vårdhygien -
- Vårdrelaterade infektioner (VRI)
- Punktprevalensmätningar
- Utbildningsmaterial
- Vårdhygienisk egenkontrollord
- Hygienutbildningar
- Verkställighetsbeslut
- Vaccination +
- Sexuellt överförda infektioner (STI) +
- STRAMA +
- Smittskyddsanmälan och paragrafanmälan +
- Smittskyddsblad +
- Multiresistenta bakterier +
- Riklinjer och rutiner
- Barn i förskolan
- Infektionsverket
- Kontakta Smittskydd och vårdhygien
- Länkar
- Tandvård +
- Övrig hälso- och sjukvård +

Utvärdering

Åhörarkopior